

нецкого національного технічного університета. Серія: економічна. Випуск 37-2. — Донецьк: ДонНТУ, 2009. — С. 114—118.

8. Черкасова Т.П. Институциональные факторы постиндустриальной модернизации национальной экономики // Научные труды Донецкого национального технического университета. Серия: экономическая. 37-3. — Донецьк: ДонНТУ, 2009. — С. 61—66.

Стаття надійшла до редакції 08.04.2010 р.

УДК 658.114.5

А.А. Пилипенко, д-р екон. наук, доцент,
І.В. Ялдин, канд. екон. наук, доцент,
Харківський національний економічний університет

ОБЛІК ТА ІНЖЕНЕРІЯ ВИМОГ ЯК ІНСТРУМЕНТАРІЙ МЕХАНІЗМУ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО РЕГЛАМЕНТУВАННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ КЛАСТЕРНО- МЕРЕЖНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ УТВОРЕНЬ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто особливості формування й інституціоналізації простору взаємодії акторів, що входять до складу кластерно-мережних утворень. Визначено особливості представлення життєвого циклу кластерно-мережного утворення. Розроблено послідовність процесу інституціонального проектування, адаптовану до вироблення мікро-інститутів та організаційних рутин та орієнтовану на зростання потенціалу інтеграційної взаємодії. Визначено можливості й напрямки узгодження колективних дій на підґрунті моделювання систем обліку та інженерії вимог зацікавлених сторін.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Кластерно-мережне утворення, інституціональне проектування, інженерія вимог, життєвий цикл, компліментарний пул компетенцій, простір інституціоналізації взаємодії.

Обмеження обсягів ділової активності національних товаровиробників, викликане негативними впливами світової фінансово-економічної кризи, актуалізує питання поширення інтеграційно-коопераційних тенденцій (в аспекті їх представлення як підґрунтя фінансування процесів взаємоузгодженого розвитку раніше відокремлених суб'єктів господарювання). Проявом даних тенденцій може постати як виникнення різного роду інтегрованих

структур бізнесу, так і застосування різного роду кластерних механізмів економічного розвитку. Нажаль, різноманіття підходів до визначення поняття кластер (наявні тлумачення диференціюються від кластеру як групи взаємозалежних компаній і пов'язаних з ними організацій, що діють у певній сфері, взаємодоповнюють одна одну та розташовані на визначеній географічній території [10, с. 207] до кластеру як великої розподіленої холдингової компанії [8] чи регіонально обмежених форм економічної активності усередині споріднених секторів [15]) ускладнює побудови відповідних систем стратегічного управління. Аналогічне обмеження існує й по відношенню до такої нової форми інтеграційної взаємодії як мережна форма об'єднання підприємств [8], головним стратегічним елементом якої є система внутрішніх ринків й комунікацій між акторами [5, с. 249].

При цьому, орієнтуючись на праці Н. Волкової [4] та Г. Броншпака [3, с. 38], можна говорити про доречність формування кластерних мереж, орієнтованих на більш широке коло учасників, між якими наявні різного роду відносини залежності, пригнічення чи підтримки. Відповідно, основу організації життєдіяльності таких кластерно-мережних утворень (КМУ) складатиме формування інформаційного партнерства між всіма їх учасниками. Об'єктивна потреба оптимізації взаємин учасників КМУ може бути вирішена лише шляхом формування відповідного інституційного простору й моделювання життєдіяльності учасників кластерно-мережного утворення в розрізі певних інституційних обмежень.

Встановлення таких інституціональних обмежень вимагає проведення певного інституціонального проектування для формування системи норм та правил взаємодії учасників КМУ. Можливість такого інституціонального регламентування діяльності КМУ підтверджується розробками таких відомих вчених як Д. С. Львов (згідно до [7, с. 208], КМУ може ідентифікуватися через сукупність підприємств й установ, координація дій яких виходить за межі звичайних контрактів але відбувається при збереженні статусу партнерів як окремих суб'єктів господарювання), Б. Г. Клейнер (орієнтуючись на [6] КМУ визначається через заснований на поєднання матриць базових та комплементарних інститутів набір кооперативних когерентних взаємодій взаємопов'язаних акторів, здатних породжувати складні синергетичні ефекти) чи О. Біяков (КМУ як потік трансакцій, формалізований через відносини між суб'єктами в аспекті реалізації й узгодження їх економічних інтересів та отримання бажаних результатів від взаємодії [2]).

При цьому, реалізація процедури інституціонального проектування (визначається, зокрема, В. Л. Тамбовцевим [11] як процес розробки нових правил поведінки економічних агентів, додержання яких необхідне для забезпечення виконання функцій, бажаних з точки зору тих, хто бере на себе вирішення завдання примусу до виконання правил) забезпечуватиме охарактеризований у [1, с. 305] процес заміщення опортунізму кооперативними відносинами. Відразу слід звернути увагу, що наявні розробки в сфері інституціонального проектування [6, 11, 13] (у тому числі й праці авторів [9]) переважно орієнтуються на відбиття змісту процедур визначення норм й правил взаємодії суб'єктів ринку чи на розкриття безпосередньо процесу інституціоналізації. Аспект динаміки розвитку інтеграційних утворень та її трансформації під впливом введених інституціонально-інтеграційних обмежень як правило залишається поза увагою дослідників.

Отже й метою статті обрано розвиток теоретико-методологічних засад динамічного визначення передумов виникнення кластерно-мережного утворення та розробки відповідного механізму інституціонального регламентування взаємодії учасників будь-якого інтегрованого об'єднання суб'єктів господарювання. Основу реалізації мети статті складає два головних положення. По-перше, це обов'язковість врахування особливостей КМУ як об'єкту дослідження економічної думки. Врахування цих особливостей, оприлюднене у ряді статей авторів, дозволяє розглядати будь-яке кластерно-мережне утворення через взаємодоповнення компетенцій вхідних до нього суб'єктів (носіїв компетенцій) об'єднаних до компліментарного пулу компетенцій (КПК). Реалізація закладених у КПК видів діяльності організовується у відповідності до консолідованого вектору цілей розвитку КМУ ($\mathcal{C}_{\text{КМУ}}$) та регламентується системою забезпечення реалізації компетенцій (СЗРК).

По-друге, формування механізму інституціонального регламентування повинно орієнтуватися на те, що життєдіяльність будь-якого суб'єкта господарювання, на відміну від біологічних систем, здійснюється впродовж декількох циклів (які послідовно чергують один одного). Відмінність же КМУ при розгляді процесів інституціоналізації зводиться до того, що в рамках інтегрованої цілісності відбувається співвіднесення декількох несинхронізованих послідовностей життєвих циклів окремих суб'єктів господарювання (як носіїв компетенцій, що також мають власні життєві цикли з відповідним їх співвіднесенням). Таке співвіднесення слід розглядати як ієрархічну згортку відображень життєвих циклів, що потребує доповнення наявних теоретичних положень са-

ме з точки зору врахування властивості стійкості руху КМУ за обраною траєкторією розвитку. Отже й процес інституціонального проектування потребує додаткового врахування набутків концепції життєвих циклів розвитку інтегрованих суб'єктів господарювання.

Отже, метою інституціонального проектування постане створення такого набору норм та правил, які забезпечуватимуть стійкість життєдіяльності КМУ (життєдіяльність при цьому пропонується розуміти як чергування процесів функціонування й розвитку, які просуватимуть КМУ вздовж відповідної кривої життєвого циклу). При цьому з точки зору забезпечення означеної стійкості слід формувати відповідний механізм інституціонального регламентування, до складу якого увійдуть (в кожний момент часу t) — $CG(t)$ — суб'єкти господарювання, учасники кластерно-мережних процесів. Кожен суб'єкт $CG(t)$ буде характеризуватися такими властивостями: $CЖ(CG(t))$ — стійкість життєдіяльності окремого учасника взаємодії; $VЗ(CG(t))$ — відповідність утвореної окремим учасником системи зв'язків його прагненням й побажанням; $PP(CG(t))$ — пріоритетність розподілу консолідованих релевантних ресурсів на користь окремого члена ІСБ; $MK(CG(t))$ — мотиваційні комплекси, які визначають прагнення підтримки взаємодії та досягнення консолідованого результату окремим учасником; $ПТ(CG(t))$ — наявний потенціал окремого суб'єкта господарювання у складі КМУ. Отже, як стійкість взаємин членів ІСБ, так і стійкість життєдіяльності КМУ в цілому ($CЖ_{КМУ}$) визначатиметься як функція від вказаних параметрів:

$$CЖ_{КМУ}(t) = f(CG(t), CЖ(CG(t)), VЗ(CG(t)), PP(CG(t)), MK(CG(t)), ПТ(CG(t))). \quad (1)$$

Слід наголосити, що саме елемент $MK(CG(t))$ формули (1) й є опосередкованим результатом процесу інституціонального проектування, оскільки мотивація тут зведеться до можливості відбору учасником КМУ потрібних саме йому норм та правил. Вирішення ж завдання пошуку дієвих взаємозв'язків (відповідність кожної $VЗ(CG(t))$ вимогам кластерно-мережного утворення $VЗ_{КМУ}(t)$ в кожен момент часу) можливе шляхом побудови матриць та мереж взаємодії. Управління ж стійкістю взаємодії учасників КМУ зведеться до (при розумінні ЖЦ як шляху від старої конфігурації взаємозв'язків до нової, тобто від однієї моделі організації до іншої [12, с. 221]) обґрунтування такої наступної конфігурації параметрів кластерно-мережного об'єднання ($CЖ_{КМУ}(t+I)$), коли утвориться рівновага між новим складом його учасників ($CG(t+I)$),

кожен з яких утворить бажану структуру зв'язків ($BZ(CG(t+1))$) й розподіл ресурсів ($PP(CG(t+1))$) коли розкриття потенціалу даного учасника ($ПТ(CG(t+1)) \rightarrow \max$) відбудеться за умови підтримки достатнього рівня стійкості його життєдіяльності ($CЖ(CG(t+1))$).

Забезпечити перехід між стадіями ЖЦ (перехід до стану $CЖ_{КМУ}(t+1)$), як до наступної стадії ЖЦ по відношенню до моменту часу t) можливо лише на підставі аналізу параметрів поточної й майбутньої конфігурації зв'язків КМУ. Зрозуміло, що при значній кількості учасників інтеграційної діяльності неможна орієнтуватися лише на централізований підхід до реалізації додержання розробленого нормативного ряду. Для введення елементів децентралізації потрібно формування належної системи мотивації кожного учасника, що моделюється через $MK(CG(t+1))$. При цьому систему пропонується забезпечити перегляд системи мотивації в кожному циклі інтеграційно-деінтеграційних змін складу учасників об'єднання підприємств (вздовж кривої життєвого циклу КМУ).

Поняття життєвого циклу (ЖЦ) може застосовуватися не лише по відношенню до підприємства чи його продукції. Можна визначити й життєвий цикл по відношенню до інтеграційної взаємодії підприємств у рамках КМУ. За основу можна взяти концепцію життєвого циклу клієнта (customer lifecycle — CLF), що є розповсюдженою у дисципліні маркетинг партнерських відносин [20]. Такий ЖЦ, при його адаптуванні до умов КМУ, відбиватиме поведінку вхідного до КМУ підприємства впродовж визначеного періоду часу. Відповідно, як видно з рис. 1, визначається, що окремий суб'єкт господарювання з певною ймовірністю здатен як продовжити співпрацю з ІСБ, так і завершити її. При цьому ЖЦ за CLF відповідає сервісно-орієнтованому підходу (Service-Oriented Architecture, SOA [19]) до обґрунтування організаційної побудови інтегрованої цілісності.

Слід звернути увагу, що подана на рис. 1 схема являє собою циклічне представлення виділених в наявній літературі [2, 8, 10] стадій інтеграційного процесу. Метою ж врахування наявного на рис. 1 ЖЦ є потреба прогнозування змін, які відбуваються з архітектонікою інтегрованої цілісності. Саме усвідомлення й розуміння поведінки окремих суб'єктів господарювання в рамках даного ЖЦ дозволяє: визначити цінність окремого підприємства з точки зору КМУ; означити напрямки залучення чи вилучення компетенцій до КПК; обґрунтувати доречність перерозподілу ресурсів на забезпечення компетенцій, залежно від стадії життєвого циклу їх носія; сегментувати учасників інтегрованого об'єднання.

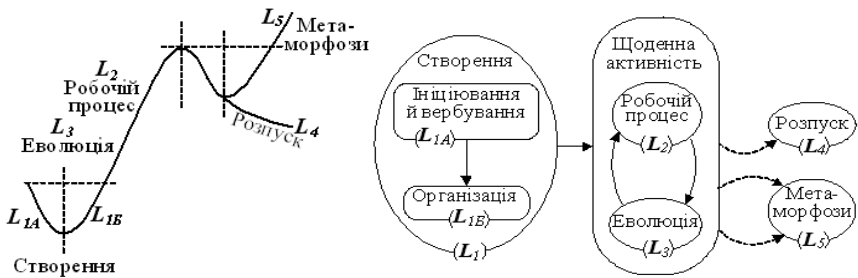

Рис. 1. Життєвий цикл суб'єкта КМУ, як учасника клієнтальних відносин

Вельми цінними, з точки зору розвитку означеного на рис. 1 підходу є розробки L.M. Samarinha-Matos та H. Afsarmanesh [16] щодо відображення ЖЦ кластерно-мережних утворень. Головною гіпотезою даних авторів є положення, що одиничні (не інтегровані) організації витрачають чітко визначений проміжок часу на початкові й завершальні стадії свого життєвого циклу. В розвиток даної гіпотези виводиться ряд пропозицій, які містять певні переваги, по відношенню до вже розглянутих моделей ЖЦ. Першою з них є додаткове виділення стадії метаморфоз у структурі ЖЦ. Другою перевагою, яку варто враховувати при обґрунтуванні процедури інституціонального проектування є означена на рис. 2 можливість циклічного розвитку окремих стадій життєвого циклу КМУ (хоча авторами [18] наголос робиться не на циклічності, а на комплексності стадій).

Рис. 2 містить дві моделі життєвого циклу. Перша (частина А) — відповідає «кривій нових підйомів». Друга (частина Б) — відповідає життєвому циклу КМУ, яка постійно переглядає параметри сформованого пулу компетенцій та реалізує інтеграційно-дезінтеграційні процеси. Процедура інституціонального регламентування, по відношенню до означеного на рис. 2 життєвого циклу КМУ, відбуватиметься на стадії L_1 — «створення» (відбувається визначення початкових параметрів інтегрованої системи, створення баз даних та онтологій предметних областей, обґрун-

тування інформаційного наповнення взаємодії). Додержання ж актуальності вироблених норм та правил забезпечується через циклічний їх перегляд на стадіях L_2 — «робочій процес» (створення споживчої цінності через розкриття закладеного в утворений КПК видів діяльності) та L_3 — «еволюція» (відбуваються необхідні зміни в аспекті складу учасників, структуризації комунікацій та зв'язків, ролей учасників).

А) життєвий цикл одного підприємства, що постійно розвивається Б) життєвий цикл ІСБ з комплексним підходом до внутрішньої циклічності

Рис. 2. Життєвий цикл кластерно-мережного утворення (адаптовано за [16, с. 74])

Слід звернути увагу, що моделювання руху організації вздовж кривої ЖЦ (особливо у разі входження декількох суб'єктів до такої організації) вимагає врахування набутків такої наукової дисципліни, як «інженерія вимог». Саме «вимоги» визначають потреби зацікавлених сторін (споживачів, постачальників та безпосередньо носіїв компетенцій) та визначають «функціонал», яким повинен володіти КПК, за для задоволення формалізованих вимог. Тут слід підтримати Е. Халла [14, с. 2], що у разі відсутності відносно стабільних й узгоджених вимог, неможливою стає й консолідація компетенцій до КПК (можливим є утворення пулу компетенцій, але неможливим буде забезпечення їх компліментарності). Відповідно й рух вздовж кривої ЖЦ залежить від властивостей, які формуються від взаємодії компетенцій. Узгодження ж параметрів такої взаємодії відбувається на основі поданої на рис. 3 V-моделі узгодження вимог (головною гіпотезою тут є те, що початкові вимоги дозволяють утворити КМУ; узгодження ж вимог, яке відбувається в нижній частині V-моделі, дозволяє сформувати інституціональні норми та правила взаємодії учасників КМУ).

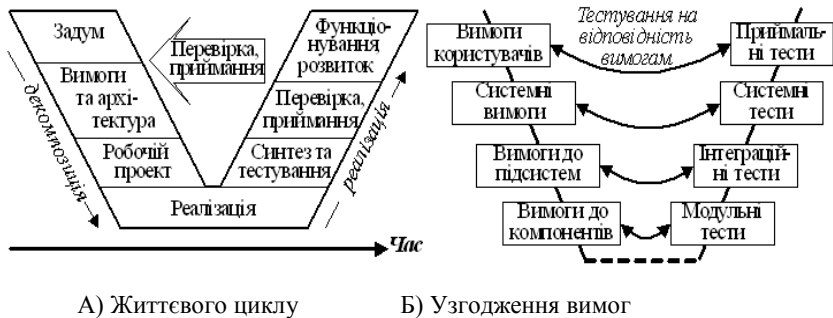

Рис. 3. Графічне відображення V-моделі

Орієнтація на рис. 3 вимагає підтримки ще одного положення з [14, с. 8], щодо потреби розробки вимог не лише на початковій стадії ЖЦ (будь-якого з означених у підрозділі 2.1 циклів), а й продовж усього періоду існування системи, для якої розробляється цей ЖЦ (розробка вимог не розглядається як одинична фаза). При цьому V-модель може застосовуватися як для відображення ЖЦ, так і визначення взаємних вимог між елементами КПК чи входними до ІСБ учасниками (частина Б на рис. 3) через зв'язування вимог та їх тестування. Отже можна наголошувати, що саме «вимоги» виступають у ролі зв'язків між входними до КПК компетенціями. При цьому, вимоги мають ієрархічне представлення (аналогічне до лівої частини V-моделі).

Отже, саме від якості організації роботи з вимогами залежить й ефективність функціонування механізму інституціонального регламентування діяльності КМУ. При цьому така ефективність розкривається через узгодження вимог більш високого рівня та їх трансформування на більш низькі рівні ієрархічного представлення ІСБ як цілісної системи. Так, ліва частина V-моделі, як видно з рис. 3, може визначати, як місія та бачення КМУ конкретизуються у стратегії окремих учасників КМУ, кожен з яких має певні компетенції (й відповідно вимоги до цих компетенцій), які також втілюються у потрібне для них забезпечення. Тут варто врахувати твердження [14, с. 13] про множинність зв'язків між вимогами (зв'язки типу «всі зі всіма»), коли вимоги одного рівня можуть зв'язуватися з декількома вимогами поточного чи іншого за ієрархією рівня. При цьому кожна вимога співвідноситься з чітко визначеною потребою, для задоволення якої вводиться компетенція до компліментарного пулу компетенцій КМУ.

З означеної точки зору використання «інженерії вимог» для моделювання ЖЦ, вважаємо доречним застосування ще одного методу моделювання життєвого циклу підприємства — модель поетапного виділення ресурсів (Incremental Commitment Model, ICM) [17]. Перевагою даного методу з точки зору мети дослідження є майже повна його відповідність пропозиції виділенні КПК та формування СЗРК. Сутність же методу зведеться до відбору необхідних компетенцій зі складу КПК для проходження поточної стадії ЖЦ та організації перерозподілу параметрів СЗРК залежно від сформованої у поточний час конфігурації застосовуваних компетенцій. Схематичне зображення логіки такого відбору представлено на рис. 4.

Головна ідея методу ICM з представлення моделі ЖЦ розкривається через виділення двох агрегованих періодів які зв'язуються з перерозподілом ресурсів. Перший період забезпечує поетапний опис системи з трьома переглядами виділення ресурсів (такі перегляди й визначають ЖЦ системи), представленими на рис. 4. Їх проходження призводить до виникнення системи (тобто являє собою етап «початку переговорів» з рис. 1 чи стадію «управління бізнес-ідеєю» з рис. 2). Другий період також містить у собі складові етапи й тим самим відповідає спіральному підходу до відображення ЖЦ (в рамках даного етапу відбувається постійне, паралельне й регулярне здійснення переглядів робіт, закладених у даний етап). Саме поєднання переваг наявних концепцій моделювання життєвого циклу та їх розширення набутками дисципліни «інженерії вимог» й процесного менеджменту робить доречним використання означеного на рис. 4 життєвого циклу для обґрунтування роботи пропонованого механізму інституціонального регламентування.

Формування означеного механізму вимагає виділення певного набору показників (важелів впливу) облік зміни яких дозволить забезпечити підтримку актуальності вироблених інституціональних норм та правил. Відповідно доречним є формування «довічного інформаційного простору», в межах якого здійснюватиметься оптимізація параметрів забезпечення реалізації компетенцій учасників КМУ).

Доречною для залучення є й ідея «організації кооперування суб'єктів життєвого циклу», розкриттям якої є створення простору спільних компромісних рішень вздовж життєвого циклу виробу (можна наголосити на інформаційній природі такого простору) та розподіл відповідальності між суб'єктами різних етапів ЖЦ (означений розподіл проводиться на основі інформаційних

моделей виробів у рамках бізнес-моделі життєвого циклу та регламентів інформаційної взаємодії). За таких умов, інформаційна підтримка ЖЦ складатиметься до розповсюдження «інформації життєвого циклу», яка відповідно до п. 3.3.2 стандарту ISO15926-7 визначається як «інформація про можливого індивіда (про річ, що існує в просторі й часі), отримана в будь-який момент часу під час перебігу життєвого циклу». Прийняття такого тлумачення дозволяє в рамках організації управління життєвим циклом КМУ об'єднати методологію процесного та проектного менеджменту.

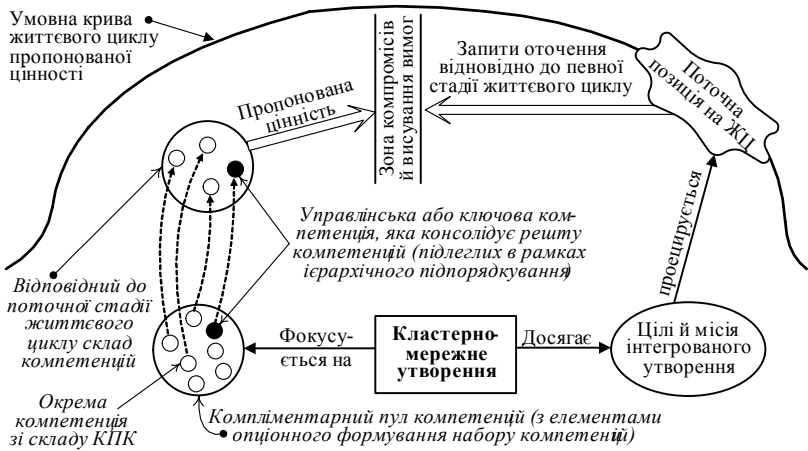

Рис. 4. Схема логіки зв'язування КПК зі стадіями ЖЦ КМУ

Облік вимог зацікавлених сторін, згідно з означеною на рис. 4 моделлю, зведеться до формування «описів життєвого циклу», який, відповідно до стандарту ISO 15288, такий розкривається через фіксування організованого у стадії набору практик (видів діяльність носія компетенцій, вхідного до КМУ) й заходів, який пов'язаний з життєвим циклом). Більш того, оскільки опис ЖЦ в ISO 24748 представляється через «визначення потреб певних зацікавлених сторін у даній системі» та «реалізацію даної системи через корисний результат», створення такого опису можна вважати елементом інституціонального проектування.

Таким чином, у статті запропоновано підхід до інституціонального регламентування діяльності учасників кластерно-мережного утворення. У якості підґрунтя для такого регламентування запропоновано використовувати модель обліку та інженерії вимог, які

висувають по відношенню один до одного учасники такого утворення. При цьому облік вимог буде здійснюватись залежно від стадії життєвого циклу кластерно-мережного утворення. Разом з тим, потребують проведення подальших досліджень аспекти формалізації означених вимог та утворення їх ієрархії, відповідної до різних варіантів структурування взаємин учасників кластерно-мережних утворень.

Література

1. Белоусенко М.В. Загальна теорія організації: організаційна еволюція індустріальної економіки. — Донецьк: ДонНТУ, 2006. — 432 с.
2. Бияков О.А. Экономическое пространство региона: процессный подход. — Кемерово: Кузбассвузиздат, 2004. — 244 с.
3. Броншпак Г.К. Программы развития кластерно-сетевых механизмов применительно к сыродельной отрасли Украины // Бизнес-Информ. — 2006. — № 4. — С. 37—57
4. Волкова Н.Н., Сахно Т.В. Промышленные кластеры. — Полтава: Асми, 2005. — 272 с.
5. Гапоненко А.Л. Стратегическое управление. — М.: Омега-Л, 2004. — 472 с.
6. Клейнер Б.Г. Эволюция институциональных систем. — М.: Наука, 2004. — 240 с.
7. Львов Д.С. Институциональная экономика. — М.: ИНФРА-М, 2001. — 318 с.
8. Паринов С.И. К теории сетевой экономики. — Новосибирск: ИЭ-ОППСО РАН, 2002. — 168 с.
9. Пилипенко А.А. Институціональне проектування розвитку інтеграційного потенціалу суб'єктів господарювання // Научные труды Донецкого национального технического университета. Серия: экономическая. — 2008. — Выпуск 34-1(138). — С. 215—221
10. Портер М. Конкуренция. — М.: Издательский дом «Вильямс», 2002. — 496 с.
11. Тамбовцев В.Л. Основы институционального проектирования. — М.: МГУ, 2003. — 136 с.
12. Райченко А.В. Прикладная организация. — СПб.: Питер, 2003. — 304 с.
13. Фурботн Э.Г., Рихтер Р. Институты и экономическая теория: Достижения новой институциональной экономической теории. — СПб.: ИД Санкт-Петерб. гос. ун-та, 2005. — 702 с.
14. Халл Э. Разработка и управление требованиями. Практическое руководство пользователя / Э. Халл, К. Джексон, Д. Дик. — 2005. — 240 с.
15. Цихан Т.В. Кластерная теория экономического развития // Теория и практика управления. — 2003. — № 5. — С. 23—37
16. Camarinha-Matos L.M. Collaborative networks: reference modelling / L.M. Camarinha-Matos, H. Afsarmanesh. — New York: Springer, 2008. — 334 p.

17. Guide for Using the Incremental Commitment Model (ICM) for Systems Engineering of DoD Projects. Version 0.5 [электронный ресурс]. — режим доступа: <http://csse.usc.edu/csse/TECHRPTS/2009/usc-csse-2009-500/usc-csse-2009—500.pdf>

18. Higuchi T. Life cycle management in supply chains emerging technologies and techniques / T. Higuchi, M. Troutt. — New York: IGI Global, 2008. — 363 p.

19. Pulier E., Taylor H. Understanding Enterprise SOA. — Greenwich: Manning Publications Co., 2006. — 282 p.

20. Spencer, R., Strategic Management of Customer Relationships — A Network Perspective on Key Account Management. — Uppsala: Uppsala University, 2005. — 170 p.

Стаття надійшла до редакції 03.06.2010 р.

И. С. Кац, канд. экон. наук,
Институт экономики УрО РАН, г. Екатеринбург

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ МЕХАНИЗМЫ РЕГУЛЯЦИИ СЕКТОРА ОБЩЕСТВЕННЫХ БЛАГ*

АННОТАЦИЯ: В статье рассмотрены основные институциональные особенности динамики общественного сектора, предложена модель эволюции сектора общественных благ, раскрыты основные институциональные направления повышения эффективности сектора общественных благ на основе выделения присущих ему институциональных искажений.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА. Эволюция, общественные блага, государственный сектор, институциональный анализ, эффективность.

Важнейшим социально ориентированным институциональным образованием экономической системы является сектор общественных благ. Основной задачей его функционирования является обеспечение населения теми благами, которые являются общественно необходимыми, но производство которых в силу сложности спецификации прав собственности рыночный механизм либо не способен обеспечить, либо обеспечивает, но в количестве, не достаточном с точки зрения оптимизации общественного благосостояния и выполнения важнейших социальных задач.

Научный интерес к проблеме функционирования общественного сектора экономики достаточно велик. В числе фундаментальных работ по теории общественных благ и общественного

* Статья подготовлена при поддержке Российского гуманитарного научного фонда, проект № 09-02-00504а